

1. בעניין: אל כעבה,

עצור באגף החקירות בבית מעצר שקמה

2. ג'נימאת,

עצור באגף החקירות, בית מעצר ירושלים

3. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר

ע"י ב"כ עוה"ד אנדרה רחנטל ו/או מוסטפא יחיא

מספר רישיון 11864 ומספר 20107

מרח' יפו 33, ירושלים 94221

טלפון 250458, פקסימיליה 259626

נגד

1. שרות הבטחון הכללי

2. מפקד בית מעצר ירושלים

העותרים

המשיב

עתירה למתן צו ביניים וצו על תנאי

כבוד בית המשפט מתבקש להזמין את המשיב מספר 1 לבוא וליתן טעם מדוע הוא מכריח את העותרים מספר 1 ו-2 לכרוע בתנוחת צפרדע פרקי זמן שונים בתדירות גבוהה מאז החלה חקירתו; וכן מדוע הוא עושה שימוש באמצעי החקירה הקרוי "שבאח" לפיו העותרים מספר 1 ו-2 מוחזקים בהמתנה לחקירה כאשר הם יושבים על כיסא גמוך, ידיהם אזוקות מאחורי גבם, זרועותיהם מתוחות וקשורות גם לשרפרף עצמו (לעותר מספר 1) או לזו בקיר מאחורי גבו (לעותר מספר 2). שק משתלשל מראשם עד כתפיהם, ומוסיקה חזקה מושמעת כמעט ללא הרף; וכן מדוע הוא מונע מעותרים מספר 1 ו-2 שינה רצופה של לפחות שש שעות ביממה;

לעניין עותר מספר 2:

מדוע משיב מספר 1 מהדק האזיקים בידיו עד לגרימת נפיחות וכאבים מתמשכים; וכן מדוע משיב מספר 2 מעיר את העותר משנתו כל שעה בהפוגות המועטות שמתירים לו החוקרים.

כסעד ביניים מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיב שלא לעשות שימוש בכוח פיסי בעת חקירתו, לרבות מתיחת זרועותיהם של עותרים מספר 1 ו-2 מאחורי גבם וקשירתן לכיסא או לזו בקיר, כולל הידוק יתר של האזיקים, ושימוש בשק בעת ההמתנה עצמה, עד לדיון בעתירה.

כן מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע מועד לדיון בעתירה בדחיפות.

עוד מתבקש כבוד בית המשפט להזמין את העותרים לדיון בעתירה.

ואלה נימוקי העתירה:

1. א. עותר מספר 1, סטודנט שנה ג' בקולג' ברמאללה עצור מיום 5.7.1996 ומוחזק מה-15.7.1996 או באגף החקירות בכלא שקמה. מה-5.7, יום מעצרו, עד להעברתו לכלא שקמה, תקופה של עשרה ימים, לא נחקר העותר כלל.
  - ב. כאמור, חקירת העותר החלה אך ורק לאחר העברתו לאגף החקירות בכלא שקמה. חקירתו מתנהלת בשני מישורים. הראשון, התשת העותר במניעת שינה והחזקתו, בטרם כניסתו לחדר החקירות, בתנוחה מכאיבה הקרויה שבאח. השני, הפעלת כוח פיסי במהלך החקירה בכך שהוא אולץ לכרוע בתנוחת צפרדע פרקי זמן שונים בתדירות גבוהה כאשר נכנס לחדר החקירות.
  - ג. בשבאח העותר יושב על כיסא נמוך, ידיו קשורות באזיקים מאחורי גבו, כאשר זרועות ידיו משוכות לאחור, זרוע אחת עוברת מעל משענת הכיסא הנמוך הרוע שניה מתחת, כך שיחד עם המתיחה יש גם קשירה לתנוחה לא נוחה אשר עם הזמן גורמת לכאב וסבל פיסי. עקב קשירת הידיים, אין אפשרות לזוז בתנוחה ועם הזמן שרירי הגוף כואבים יותר ויותר. יחד עם זאת, המשיב חובש על ראש העותר שק מבד עבה, כך שפיתחי האוויר הטבעיים סתומים ותחושת החנק והחוס גוברים; הרגשת החנק מורגשת היטב בימי הקיץ הישראלי. כד בכד משמיע המשיב מוסיקה חזקה באזור בו מוחזקים מספר עצורים, כולל העותר, בהמתנה לחקירתם.
  - ד. בחדר החקירות המשיב מכריח את העותר לכרוע בתנוחת צפרדע פרקי זמן שונים בתדירות גבוהה. כאשר העותר סירב לעשות כן, החוקר הכריח אותו לכרוע. ביום 18.7.1996, עת מסירת תצהיר בפני ב"כ, סיפר העותר שהוא סירב לכרוע והחוקר הוציא אותו מחדר החקירות, קשר אותו לקיר, ככל הנראה בעזרת לולאה, וציווה עליו לעמוד, זאת לאחר כשלושה ימים רצופים של חקירה והמתנה ללא שינה, למעט הפסקה קצרה אשר אורכה אינו זכור לעותר.
  - ה. המשיב גם מונע מהעותר שינה מאז הגעתו לאגף החקירות בכלא שקמה.
    - ו. הזמן שניתן לעותר לאכול הינו קצר ביותר; ואין די בו.
    - ז. החוקרים מניחים כי העותר "יודע" מדוע הוא נחקר ולא פרסו בפניו את החשדות, אם ישנם כאלה נגדו, והסתפקו באמירה כללית בדבר "חברות" מבלי לציין פרטים נוספים; עוד מאשימים את העותר בהיותו "לאומני".
    - ח. תצהיר העותר רצ"ב ומסומן באות ע' 1.
2. א. עותר מספר 2 הינו תושב צוריק, נפת חברון, עצור מיום 2.7.1996 ונחקר באגף החקירות

בבית מעצר ירושלים.

ב. החוקרים משתמשים בשיטת השבאח, אשר תוארה לעיל. השינוי בשיטה היא שזרועות ידיו של העותר המתוחות מאחורי גבו קשורות לזרועות מאחורי גבו ולא לכיסא הנמוך עצמו.

ג. החוקרים מאפשרים לעותר לישון כל יומיים בין שעתים לשלוש שעות ביממה, אך סוהר מעיר את העותר כמעט כל שעה.

ד. ידי העותר נפוחות וכואבות מחידוק יתר של האזיקים. חוקר מסר לעותר פיסת בד שהוא להניחה מתחת לאזיקים כדי לשכך מעט את הכאב, אך הבד ניתן לאחר הפציעה וידיו כואבות ונפוחות.

ה. החוקרים משתמשים בשיטה הקרויה "גמבו", כריעה על קצות אצבעות רגליו בתנוחת הצפרדע לפרקי זמן של כחמש דקות בכל פעם, כעשר פעמים. העותר סובל מכאבי גב, דלקות בעמוד השדרה ורומטיזם; הוא מסר לחוקריו תלונות אלה, אך ללא הועיל.

ו. העותר מתקלח פעם בשבוע מאז מעצרו, ללא שמפו וללא החלפת בגדים.

ז. העותר ביקש להיבדק על ידי רופא, אך בקשתו לא נענתה.

ח. משיב מספר 2 מתיר לעותר להתקלח אך ורק פעם בשבוע, ללא שמפו, ואינו דואג להחלפת בגדים, אפילו לא לבנים.

ט. העותר נעצר בעבר והיה כמעצר מנהלי בשנים 1988, 1991, 1994 ו-1995.

י. תצהיר העותר רצ"ב ומסומן באות ע' 2.

3. עותרת מספר 3 הינה עמותה, אשר שמה לה למטרה לסייע לאנשיב שנפלו קורבן למעשי

אלימות, התעמרות או קיפוח זכויות בסיסיות מצד רשויות המדינה (ובהן גם רשויות מקומיות). במיוחד לאלה הזקוקים לעזרה בהעברת תלונותיהם לרשויות אלה, וכן להגן על הזכויות הבסיסיות בכל דרך נוספת, כולל פנייה לערכאות, ובכלל זה - עתירה לבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק. בין בשמו של אדם הטוען כי זכות בסיסית שלו נפגעה ובין כעותר ציבורי.

4. בטרם נפרט את התשתית המשפטית לעתירה, אנו מבקשים לציין כי בעתירה אשר הוגשה

ב-12.7.1996 (ואשר הוגשה בשנית ב-14.7.1996 בשל תקלה טכנית) הסכים המשיב כי חקירת העותרים שם תתנהל מבלי לעשות שימוש בחלק מתנוחת השבאח. שם הוסכם כי במידה ויש צורך בקשירת ידיהם של העותרים מאחורי גבם, זרועותיהם לא יימתחו ולא ישלבו בין משענת הכיסא.

עוד הסכים המשיב כי לא יעשה שימוש בשק על ראשם של העותרים.

העתק מכתבו של עו"ד בלס, וכן העתק מהבקשה המוסכמת לדחיית מועד הדיון, בה מופיע

- הסכמת המשיב לעניין אי שימוש בשק, רצ"ב ומסומן באות ע' 3 וע' 4.
5. העותרים טוענים כי במקרהו של עותר מספר 1 המשיב עושה שימוש שינרתי באמצעים המתוארים לעיל ללא כל צורך.
- העותר נעצר ביום 5.7.1996. הוא הועבר למתקן חקירה כעבור עשרה או אחד עשר יום. הנימוק של המשיב בדבר ה"צורך" בהפעלת אלימות פיסית נגד העותר אינה יכולה לעמוד במקרה דנן מאחר ואותו משיב טבר שניתן להמתין תקופה יחסית ארוכה בטרם החלת החקירה. כלומר להערכת המשיב עצמו, כי אין כל דחיפות בה.
6. העותרים טוענים כי החזקת עותרים מספר 1 ו-2 בתנוחה מכאיבה הקרויה שבאח וכן מניעת שנתם, המשתלבת יחד עם חקירתם האלימה בחדר החקירות, הינן שילוב של אמצעי התשה ואלימות אשר אינם מותרים על פי כל דין.
- השימוש בתנוחת הכריעה בחדר החקירות הינו פסול מכל וכל.
- הידוק יתר של האזיקים שעל ידיו של עותר מספר 2 הינו שימוש פסול לחלוטין בסמכויותיהם של החוקרים; אין חולק כי ניתן לעשות שימוש באזיקים כלפי עצור, כל עצור, אך יש להפסיק לאלתר הידוק היתר של האזיקים אשר כוונתו לגרום כאב וסבל פיסי ממושך.
7. העותרים מבקשים תחילה להפנות לסעיף 277 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, בו מופיע איסור מוחלט על שימוש בכוח או באלימות נגד אדם הנמצא במצב של חקירה.
- המדינה נתנה ביטוי פומבי לסלידתה משימוש בכוח פיסי נגד נחקרים, ללא כל הבחנה לגבי סוג הנחקרים, עת שאישררה ב-4.8.1991 את האמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים.
8. עוד מבקשים העותרים להקדים טענה אפשרית של המשיב בדבר הגנת הצורך לעניין החלק של תנאי החקירה אשר תוארו לעיל ומתבצעים בטרם כניסתו של העותר לחדר החקירות.
- אנו טוענים כי פעולת ההתשה המתוארת בעתירה היא אלימה שכן משיכת גוף הנחקר לתנוחה גורמת לו כאב וסבל פיסי המצטברים עם הזמן, ואינה יכולה לעמוד בגדר הגנת הצורך.
9. המשיב עושה שימוש בהגנת הצורך שבסעיף 34 יא לחוק העונשין כדי להסביר את מעשיו כלפי נחקרים, וקרוב לוודאי שהוא יטען גם כלפי עותר מספר 1 כי מתקיימים התנאים להפעלה אותה הגנה. כאמור לעיל, לטענת העותרים יש לשלול מכל וכל השימוש בהגנה זו, במיוחד במקרהו של עותר מספר 1, לאור הזמן שחלף מאז מעצרו ותחילת השימוש באמצעים פסולים אלה.
- א. העותרים טוענים כי הגנה זו הינה אופציה העומדת לשופט בעת הכרעת דינו של נאשם

הטוען להגנתו כי ביצוע המעשים האסורים ניתנים לתירוץ כי התמלאו אותם תנאים. כעת מבקש המשיב לקבוע, מראש, כי מאחר שישנם סיכויים טובים שהגנה זו תחול, אין כל מניעה בהפעלת האמצעים האלימים המותרים לעיל. הדבר דומה, לטענת העותרים, למתן חנינה עוד בטרם הגשת כתב אישום.

ב. בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע באופן חד משמעי כי הפעלת כוח ואלימות בעת חקירה הינו דבר פסול, המנוגד לערכיה של המדינה, לשאיפותיה ול"אני מאמין" שלה גם אם אלימות זו מופעלת באופן שיטתי נגד אלה אשר חושדים בהם כי הם מבקשים את נפשה. ג. העותרים טוענים כי אין כאן כל צורך להכריע במעמדה של הגנת הצורך, בשלב זה של הדיונים. אם סבור המשיב כי החוקרים יכלו לטעון בהצלחה להגנתם בעת הגשת כתב אישום בשל המעשים הפסולים שבוצעו בנופם של עותר מספר 1 ו-2, אזי שיטענו את טענותיהם שם, בבוא העת, אך לא בטרם עת. בית המשפט הנכבד מתבקש לדחות כמוקדמת את בקשת המשיב, אשר קרוב לוודאי תגיע, ולא להכריע בשאלת מקומה של הגנת הצורך בעניינו, כל עוד לא היה הליך שיפוטי מלא להוכחת האישומים. הטענה הינה מוקדמת.

ד. העותרים מבקשים מבית המשפט להקיש ממצב דברים אחר, בו גם עומדת לנאשם בביצוע מעשים פלילים ההגנה של אי שפיות. העובדה שהנאשם יוכל בבוא העת לטעון כי אין הוא מסוגל לעמוד לדין בשל היותו בעת ביצוע העבירה לא שפוי, אינה עוצרת בעד התביעה מלהגיש כתב אישום נגדו, גם אם קיימות ראיות היכולות לבסס הטענה מבעוד מועד. בין תפקידי בית המשפט העומד להכריע בדינו של נאשם הטוען כי ביצע את העבירה בשל הצורך בביצועה, הוא להחליט אם התקיימו התנאים המתרצים את העבירה, בדומה לטענת נאשם אשר אינו שפוי הטוען כי אין הוא מסוגל לעמוד לדין בשל מחלתו.

10. א. לחילופין, יטענו העותרים כי הגנת הצורך אינה ניתנת ליישום במקרה דנן בשל אי התאמתה למקרה דנן, בשל אי קיומו של מרכיב המיידיות המופיע בהגנת הצורך. ב. הגנת הצורך היא הגנה של הפרט, הנקלע למצב דברים לא צפוי מראש, הפועל מיד כדי להרוף סכנה מיידית ואינה יכולה לשמש כבסיס לפעולה של אחת מזרועות המדינה, באופן שיטתי וידוע מראש.

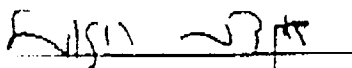
11. שיטות החקירה אשר תוארו בעתירה זו מהוות, לדידם של העותרים, פגיעה בזכות יסוד של שלמות גופם וכבודם. העותרים טוענים כי אין למשיב סמכות כלשהי לפגוע בזכות יסוד זו של העותרים. פגיעה בזכות יסוד של אדם מותרת אך ורק בתנאי שנקבעה בחוק "ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הגדרש". בית המשפט הנכבד מתבקש לקבל את עמדת העותרים כי לא קיים חוק שכזה במדינת ישראל.

כן מתבקש בית המשפט ליישם את ההלכה הפסוקה בד"צ 9/83 בית הדין הצבאי לערעורים ואח' נ' ועקנין פ"ד לד(3) 294. פסק דין זה מאשר פסק דין קודם של בית המשפט הנכבד בדבר אי חוקיות הפעלת לחץ פיסי כלפי עצורים. בבג"צ 355/79 קטלן ואח' נ' שרות בתי הסוהר פ"ד לד (3) 294 קבע בית המשפט כי לא ניתן לבצע חוקן לעצור ללא הסכמתו. בפרשת "ועקנין" קבע בית המשפט הנכבד כלהלן:

"משמעותם של דברים אלה היא, כי השוטרים הצבאיים לא יכלו לראות היתר לעצמם לבצע במשיב מעשה אלים כפי שתואר. בעניין זה אינני מתעלם מן המטרה, אשר לשמה געשתה הפעולה, היינו ניסיון למנוע הברחת סמים למיתקן כליאה צבאי. בית-משפט זה דן בסוגיה דומה לזו בבג"צ 355/79 [...] וסקר שם את טיבם של האינטרסים המתנגשים בגסיבות כגון אלה, והם זכותו של אדם לשלמות גופו ולכבודו, מחד גיסא, והאינטרס של הניהול התקין של מיתקני כליאה וצימצום התפשטותו של נגע הסמים בתוכם, מאידך גיסא (ראה שם, בעמ' 303 מול אות השוליים א). מקובל עלי, כפי שגם נקבע בבג"צ 335/79 [...] הנ"ל, כי פתרונה של דילמה זו אינו יכול להימצא בביצועו של מעשה שלא כדין."

12. אשר-על-כן מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן את הצווים המבוקשים ולהופכם להחלטיים.

ירושלים, ה-19.7.1996

אנדרה רוזנטל, עו"ד

ב"כ העותרים

משרד המשפטים
פרקליטות המדינה
כ"ח בתמוז התשנ"ו
15 ביולי 1996

לכבוד:
עו"ד אנדרה רוזנטל
רח' יפו 33
ירושלים

במקס: 259626

הנדון: ב"צ 5057/96 אלמז'הון ו-3 אח'

1. בהמשך לשוחחנו הטלפונית, ולמען הסדר הטוב, חנני להעלות על הכתב את תוכן הדברים שמסרתי לך, ולפיחם הקירתם של העותרים מס' 1-4 בעתירה שבנדון תתנהל מבלי שייעשה במהלכה שימוש בכח פיזי. כאשר תידרש אזיקת ידיחם של הנחקרים מטעמי בטחון, הרי שידיחם תוחזקנה אזוקות מאחורי חגב בלבד, ולא באופן המתואר בעתירה.
2. מאחר שפרקליטות המדינה תחיה בהשתלמות שנתית עד ליום ה' השבוע, ומאחר שחקירות העותרים מתנהלת באופן האמור לעיל, ביקשתי הסכמתך לכך שלא יתקיים דיון בעתירה בימים הקרובים, שכן, כאמור, אין בשלב זה דחיפות מיוחדת בעניין.
3. אודה על קבלת הסכמתך, ובמידה וייקבע דיון בימים הקרובים, נפעל בחסכמה לדחיית מועדו.

בכבוד רב,

מלכיאל בלט

ממונה על ענייני חב"צים בפרקליטות המדינה

F:\MAYK\GIBUY - 2(5057-96)